

§ 136

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Mia Nygårdin valtuustoaloitteesta poikien syrjäytymisen ehkäisemiseksi

HEL 2019-002042 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Nuoren syrjäytyminen erityisesti koulutuksesta ja työstä on Helsingin kaupunkistrategiassa 2017–2021 mainittu yhdeksi yhteiskuntamme vakavimmista ongelmista. Helsinkiläisten nuorten syrjäytymisen ehkäisy edellyttää kaikkien toimialojen yhteistyötä. Strategiakaudella on käynnistetty tai ollaan parhaillaan käynnistämässä kaupunkitasoisia toimenpideohjelmia, joissa huomioidaan nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen sekä oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen. Toimenpideohjelmien keskeisenä lähtökohtana on tutkimus- ja viranomaistieto. Osana toimenpideohjelmia myös kerätään ja tuotetaan tietoa toiminnan kehittämiseksi sekä kehitetään toimialojen välisen yhteistyön malleja.

Kaupunki kerää nuorista ja nuorilta tietoa, jota hyödynnetään tietopohjaisessa johtamisessa ja palvelujen kehittämisessä. Tieto kootaan vuosittain nuorten hyvinvointikertomukseen. Helsinkiläisistä 16–29-vuotiaista nuorista koulutuksen ja työn ulkopuolella oli vuoden 2016 lopussa 8 726 eli 6,6 % ikäluokasta. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevilla nuorilla tarkoitetaan vain peruskoulun käyneitä nuoria, jotka eivät ole suorittaneet mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ja jotka eivät myöskään ole opiskelijoina tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Nuoria ei myöskään ole tilastoitu työllisiksi, eläkeläisiksi tai varusmiespalvelusta suorittaviksi. Pojista / miehistä koulutuksen ja työn ulkopuolella oli 7,4 % ja tytöistä / naisista 5,9 % ja muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia 21 %.

Vuoden 2017 valtakunnallisen kouluterveyskyselyn mukaan 7 % Helsingin perusopetuksen 8.- ja 9. luokkalaisista ei ollut perusopetuksen jälkeisiä opintosuunnitelmia. Pojat ovat tyttöjä useammin ilman opintosuunnitelmia. Ilman opintosuunnitelmia olevien nuorten osuus on Helsingissä valtakunnallista tasoa (noin 10 %) pienempi. Helsingin kaupunki takaa kaikille peruskoulun päättävälle koulutuspaikan. Peruskoulun päättäneistä ilman koulutuspaikkaa on jäänyt noin 4 % perusopetuksen jälkeisissä koulutushauissa viimeisten kolmen vuoden ajan. Yleisin syy ilman koulutuspaikkaa jäämiselle oli se, ettei nuori ottanut vastaan tarjottua koulutuspaikkaa.

PISA2015-tutkimuksessa havaittu tyttöjen ja poikien osaamiserojen kasvu ja poikien oppimistulosten heikkeneminen on huolestuttava ilmiö. Myös sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin oli kasvanut. Suomalaisnuorten lukutaito sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaaminen ovat oppimistulosten laskusta huolimatta kansainvälisesti mitattuna korkealla tasolla. Pääkaupunkiseudun oppimistulokset olivat yleisesti ottaen muuta maata parempia.

Poikien tyttöjä heikompaan osaamiseen, koulumenestykseen ja alhaisempaan koulutustasoon johtavia syitä selvitettiin valtioneuvoston käynnistämässä tutkimushankkeessa vuosina 2017–2018. Lisäksi tutkimushankkeessa kartoitettiin sellaisia pedagogisia ratkaisuja ja interventioita, joilla on pystytty tasoittamaan tyttöjen ja poikien välisiä osaamiseroja.

Motivaatiolla on tutkimuksen mukaan keskeisin vaikutus oppimistuloksiin. Oppiminen motivoi yleisesti ottaen tyttöjä enemmän kuin poikia. Tytöt ovat poikia kiinnostuneempia etenkin lukemisesta ja tyttöjen parempi lukutaito selittää osaltaan oppimiseroja. Poikien lukemiseen kannustamiseen on tutkimuksen mukaan kiinnitettävä erityistä huomiota. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä 2018 valtakunnallisen Lukuliikkeen edistämään lasten ja nuorten lukutaitoa.

Tutkimuksen mukaan oppilaiden yksilöllinen kohtaaminen opetustilanteissa, opettajan emotionaalinen ja ohjauksellinen tuki sekä oppilaan tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioiva pedagogiikka edistävät tutkimushankkeen mukaan oppimista sukupuolesta riippumatta. Tutkimuksessa havaittiin myös, että ne koulut, joissa on hyvä yhteishenki ja yhteisöllinen, tasavertainen, kiusaamisesta vapaa toimintakulttuuri, tuottivat parempia oppimistuloksia myös pojille. Lasten ja nuorten osallisuuteen koulu- ja oppilaitosyhteisössä on Helsingissä kiinnitetty huomiota vahvistamalla yhteistä toimintakulttuuria tukevia käytänteitä sekä ehkäisemällä kiusaamista.

Tutkimuksen mukaan yhteiskunnalliset tekijät voivat selittää tyttöjen ja poikien välisiä osaamiseroja. Vanhempien sosioekonomisella taustalla on yhteys lapsen tai nuoren koulumenestystä koskeviin uskomuksiin ja käyttäytymiseen, jotka puolestaan vaikuttavat koulumenestykseen. Myös sukupuolistereotyyppinen ajattelu voi osaltaan olla yhteydessä eroihin poikien ja tyttöjen koulumenestyksessä. Sukupuolistereotyyppisen ajattelun mukaan poikien ajatellaan olevan tyttöjä parempia matematiikassa ja tyttöjen ajatellaan olevan poikia parempia äidinkielessä. Stereotyyppinen ajattelu voi vaikuttaa vanhempien ja opettajien toimintaan sekä lapsen tai nuoren käsityksiin omista kyvyistään ja siten oppimistuloksiin.

PISA2015-tutkimuksen jälkeen perusopetuksessa on otettu käyttöön uudet opetussuunnitelman perusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa huomioidaan aikaisempaa paremmin oppimaan oppimisen taidot, joita pidetään yhteiskunnassa ja työelämässä toimimisen sekä hyvinvoinnin ylläpitämisen ja oman elämän hallinnan edellytyksenä.

Helsingin kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelma ohjaa opettajia käyttämään monipuolisia oppimisympäristöjä ja työtapoja. Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Ammatillisessa koulutuksessa kaikille opiskelijoille rakennetaan yksilöllinen oppimispolku, jonka yhtenä tavoitteena on lisätä opiskelijoiden oppimismotivaatiota. Stadin ammatti- ja aikuisopiston oppimisen tuen suunnitelmassa kuvataan oppimisen tuen keskeiset lähtökohdat, joilla pyritään varmistamaan tutkinnon tai koulutuksen suorittaminen. Suunnitelma hyväksyttiin kasvatus- ja koulutuslautakunnan suomenkielisessä jaostossa 19.3.2019.

Toimenpideohjelmat

Mukana-ohjelma, Eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyn kaupunkistrategiahanke 2017–2021, pyrkii saamaan aikaan systeemisen muutoksen, jonka kautta lasten ja nuorten syrjäytyminen, ylisukupolvisen syrjäytymisen periytyminen ja alueellinen eriytyminen vähenevät Helsingissä. Mukana-ohjelmassa ylisukupolvisen syrjäytymisen keskeisiksi juurisyiksi on tunnistettu yksinäisyys ja ulkopuolisuus, turvaton lapsuus, peruskoulun varaan jääminen ja lapsuuden ajan köyhyys.

Mukana-ohjelma sisältää 32 toimenpidettä, jotka jakaantuvat neljään toimenpidekokonaisuuteen. Mukana-ohjelmassa kehitetään kaikille sopivaa varhaiskasvatusta ja perusopetusta, jonka tavoitteena on vahvistaa kaikkien oppilaiden lähikouluperiaatteen toteutumista. Toimenpiteitä kohdistetaan myös koulupoissaoloihin puuttumiseen ja koulukeskeytysten ennaltaehkäisyyn, kiusaamisen ehkäisyyn, lukemisen lisäämiseen, mielekkään toisen asteen koulutuspaikan varmistamiseen sekä toisen asteen oppimisen tuen kehittämiseen. Toimenpiteitä suunnataan sekä suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten tukemiseen että syrjäytymistä ennaltaehkäisevien peruspalvelujen vahvistamiseen.

Jo tunnistettujen toimenpiteiden lisäksi Mukana-ohjelmassa kartoitetaan jatkuvasti hyviä kotimaisia ja kansainvälisiä toimintamalleja, tutkimustietoa ja uusia kumppanuuksia, joiden pohjalta kehitetään uusia toimenpiteitä.

Mukana-ohjelman toteuttamiseen osallistuvat kaikki kaupungin toimialat. Ohjelman toteuttamisessa kaupungin kumppaneina toimivat syrjäytymistä ehkäisevät verkostot, järjestöt sekä muut kaupungin ulkopuoliset toimijat. Mukana-ohjelman projektisuunnitelma on hyväksytty kaupunginhallituksessa 11.2.2019.

Kaikkien toimialojen yhteistyönä tehtävä Hyvinvointisuunnitelma 2019–2021 ohjaa kaikkien helsinkiläisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Osa hyvinvointisuunnitelman toimenpiteistä kohdistetaan eriarvoisuuden vähentämiseen sekä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, esimerkiksi oppijoiden sosiaalisen kiinnittymisen edistämiseen. Hyvinvointisuunnitelma valmistuu kevään 2019 aikana.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on mukana myös kaupungin Liikkumisohjelmassa, jonka toimenpiteissä huomioidaan lasten ja nuorten liikkumisen lisääminen ja siten hyvinvoinnin ja oppimisen tukeminen. Liikkumisohjelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 3.12.2018.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle on laadittu maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021 osana Helsingin kaupungin kotouttamisohjelmaa 2017–2021. Kasvatus- ja koulutuslautakunta on hyväksynyt suunnitelman 29.5.2018. Kehittämissuunnitelman tavoitteena on lisätä helsinkiläisten yhdenvertaisia ja saavutettavia mahdollisuuksia kasvatukseen, koulutukseen ja työhön, parantaa oppimistuloksia, rakentaa osallistavaa toimintakulttuuria sekä lisätä henkilöstön osaamista. Kehittämissuunnitelma sisältää 28 toimenpidettä, jotka on yhdistetty 18 projektikonaisuudeksi.

Tasa-arvon edistäminen

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen on osa Helsingin kaupunkistrategiaa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala osallistuu kaupungin sukupuolivaikutusten arvioinnin tutkimushankkeeseen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erityisen tuen osalta. Sukupuolivaikutusten arviointi perustuu tilasto- ja tutkimustietoon. Tutkimushanke toteutetaan vuosina 2018–2019. Sukupuolivaikutusten arvioinnista saatua tietoa hyödynnetään toimialan palvelujen kehittämisessä.

Jokainen toimialan koulu ja oppilaitos on laatinut tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman, joka ohjaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä. Suunnitelmia päivitetään säännöllisesti. Myös Helsingin suomenkielisen työväenopiston opinto-oppaassa huomioidaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat.

Kaupunki on kohdistanut myönteisen erityiskohtelun määrärahoja (ns. PD-määräraha) kouluille ja oppilaitoksille sosioekonomisten syiden sekä vieraskielisten oppilaiden tai opiskelijoiden määrän perusteella. Kou-

lut ja oppilaitokset ovat käyttäneet myönteisen erityiskohtelun määrärahoja enimmäkseen opettajien, koulunkäyntiavustajien ja muun henkilöstön palkkaamiseen. Vuonna 2017 todettiin myönteisen erityiskohtelun lisännen etenkin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja suomenkielisten poikien hakeutumista perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen.

Helsingin kaupunki on saanut vuosille 2019–2020 valtion erityisavustusta koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen. Kehittämistyötä tehdään yhdessä muiden toimijoiden kanssa ja sen tavoitteena on mallintaa toimintatapoja erityisesti niiden oppilaiden tukemiseksi, joiden koulupolku on vaarassa katketa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta ei pidä tarkoituksenmukaisena käynnistää uutta selvitystyötä toimenpiteistä poikien syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja heidän oppimistulostensa parantamiseksi. Syrjäytymisen ehkäisy ja oppimisen edistäminen huomioidaan laajasti kaupungin käynnistämässä ja suunnitteilla olevissa toimenpideohjelmissä. Toimenpideohjelmien keskeisenä lähtökohtana on tutkimus- ja viranomais-tieto ja niissä kerätään ja kootaan tietoa toiminnan kehittämiseksi. Tietoa toiminnan kehittämiseksi kootaan kaupungin sukupuolivaikutusten arvioinnin tutkimushankkeessa. Koulutuksellista tasa-arvoa edistäviä toimenpiteitä kehitetään myös hankkeissa ja osana toimialan palvelujen sisäistä kehitystyötä. Lautakunta korostaa, että nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä tarvitaan kaupungin kaikkien toimialojen jatkuvaa yhteistyötä.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Mari Mulari, Pedagoginen asiantuntija, puhelin: 040 669 2854
mari.mulari(a)hel.fi

Liitteet

1 Mia Nygårdin aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

16.04.2019

Kaupunginhallitus on pyytänyt kasvatus- ja koulutuslautakunnalta lausuntoa 31.5.2019 mennessä valtuutettu Mia Nygårdin ja allekirjoittaneiden valtuustoaloitteeseen koskien selvitystyötä toimenpiteistä poikien syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja heidän oppimistulostensa parantamiseksi. Aloitteessa esitetään, että Helsingin kaupungin tulisi käynnistää selvitystyö siitä, mihin kaikkiin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä poikien oppimistulosten parantamiseksi ja heidän kasvavan yhteiskunnasta syrjäytymisensä ehkäisemiseksi. Selvitystyön lähtökohdaksi esitetään seitsemän kysymystä.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Mari Mulari, Pedagoginen asiantuntija, puhelin: 040 669 2854
mari.mulari(a)hel.fi

Liitteet

1 Mia Nygårdin aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano